

Salvar-nos de nosaltres mateixos

Retrat de Ievgueni Zamiatin dibuixat per l'artista rus Iuri Annenkov el 1921
ARXIU

Res millor, per a un país petit com el nostre, que l'ecosistema cultural i literari no tan sols sigui tan divers com sigui possible, sinó que vagi creixent; que al costat de les grans editorials i de les, més o menys, mitjanes n'hagin aparegut de petites que aposten de manera decidida per allò que de veritat creuen, omplint les llacunes que, per unes o altres raons, deixen les altres dues. Sens dubte, una tal combinació del manteniment de les antigues i del sorgiment de les noves és el millor que li podia passar, al món del llibre a casa nostra.

Que la sobirania literària de Catalunya –si més no, aquesta– està en molt bones mans ho demostra la recent publicació d'un d'aquells llibres que ja fa molt de temps que haurien d'estar traduïts al català: *Nosaltres*, d'Ievgueni Zamiatin. Una obra cabdal que va obrir el camí de dues novel·les molt més conegudes que no pas aquesta: *1984*, de George Orwell, i *Un món feliç*, d'Aldous Huxley.

La podem llegir, i així se'ns presenta, com una obra de ciència-ficció distòpica, com el referent primigeni de tantes pel·lícules que tracten la conversió de l'home en un simple engranatge del sistema, en què d'altres decideixen per ell tothora, i si la llegim així el gaudi és enorme, però també com el que va ésser: una imatge de l'evolució de la dictadura del proletariat soviètica. Una imatge que es basava en el que l'autor veia cada dia, però sobretot en una premonició del que encara havia d'arribar. Mentre alguns a Catalunya li professaven una admiració quasi fanàtica, a l'URSS patien Stalin.

I encara més els artistes i escriptors, obligats a fer art al servei del poble –o sigui, en realitat, de l'Estat i de qui el dirigia amb mà de ferro i cor de gel–, a convertir l'art, i sobretot l'escriptura, no en una fi en si mateixa, sinó en un *mitjà*, en un servei. En un dels seus articles, que ben aviat li comportarien l'ostracisme, l'obliteració absoluta, l'autor nascut a Lebedian gosava afirmar: “La veritable literatura només pot existir allí on la fan no els empleats formals i fidels, sinó els dementats, els ermitans, els herètics, els somiadors, els rebels i els escèptics. Però si l'escriptor ha d'ésser assenyat, si ha d'ésser, políticament, ortodox, llavors no pot flagel·lar-los a tots, com Swift [...]; llavors no existeix literatura de bronze, sinó paper de diari, que avui es llegeix, i que, demà, serveix per embolicar un tros de sabó.”

I és precisament per rebel·lar-se contra tot això que en el món teòricament futurista que ens presenta Zamiatin tot està

NOSALTRES
Ievgueni Zamiatin

Traducció: Miquel Cabal Guarro
Editorial: Males Herbes
Barcelona, 2015
Pàgines: 280
Preu: 16 euros

L'apunt

Nascut a la localitat russa de Lebedian el 1884, l'autor Ievgueni Zamiatin va morir a París el 1937 i va tenir temps de publicar unes trenta-cinc obres, entre el 1912 i el 1935. La més destacada i, tot i això no prou coneguda, va ser '*Nosaltres*' (1920).

sotmès amb una fèrria fermesa implacable al “jou benefactor de la raó” (pàgina 7), atès que “la Ciència Única de l'Estat no es pot equivocar” i, per tant, els ciutadans ja no són persones, ni tenen noms, sinó que són números i s'identifiquen per una lletra seguida d'un nombre; és per això que cadascú sap el lloc que ha d'ocupar, el que li pertoca fer i com ho ha de fer, perquè quan hom viu al paradís només hi ha “una elecció: o la felicitat sense llibertat o la llibertat sense felicitat”, i el líder que ho de-

termina tot “ens salvaguarda la no-llibertat, és a dir, la nostra felicitat”.

Una imatge, crua, insofrible, asfixiant de la societat estalinista, però també una reflexió sobre els límits de les transaccions que estem disposats a admetre en el *contracte social* rousseauià que establim amb l'Estat perquè tingui cura de nosaltres; allí on Rousseau cercava el profit i el benefici de l'individu, les dictadures *benefactores*, siguin del caràcter que siguin, cerquen només el seu; o el que és el mateix, l'estabilitat i la permanència.

Una plasmació magnífica que el més perfecte dels mons, el regit exclusivament per les matemàtiques, per la ciència i per la raó –per la *religió de l'Estat*–, és, per força, el més imperfecte i inhumà dels mons, aquell on la vida (i, per tant, la persona), perd tot el seu sentit: “Els guardians invisibles són allí mateix, a les nostres fileres: poden determinar immediatament quins números han caigut en la perdició per salvar-los de futurs passos en fals i alhora protegir l'Estat Únic d'ells.” *